

Mladi za napredek Maribora 2016
33. srečanje

OSTALE SO STAVBE, KAJ BI Z NJIMI?

MARIBORSKE VOJAŠNICE

Naravna in kulturna dediščina

Raziskovalna naloga

Avtor:	NIKOLINA ŠKRILEC, TEJA MAUČEC
Mentor:	DUNJA POČIVALŠEK
Šola:	SREDNJA GRADBENA ŠOLA IN GIMNAZIJA

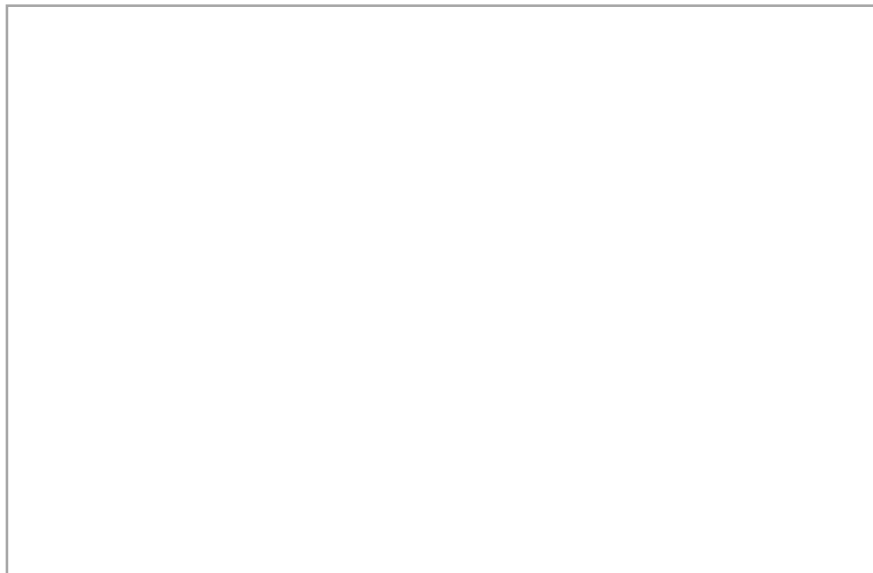
Mladi za napredek Maribora 2016
33. srečanje

OSTALE SO STAVBE, KAJ BI Z NJIMI?

MARIBORSKE VOJAŠNICE

Naravna in kulturna dediščina

Raziskovalna naloga

Maribor, 2016

Kazalo vsebine

1	UVOD	7
1.1	Opredelitev problema	9
1.2	Cilji raziskovalne naloge	9
1.3	Hipoteze.....	9
1.4	Metodologija dela	9
2	ZGODOVINA MARIBORSKIH VOJAŠNIC	10
3	KADETNICA MARIBOR.....	12
3.1	Zgodovina objekta	12
3.2	Obnova ter današnje stanje objekta	14
4	MELJSKA VOJAŠNICA	15
4.1	Na kratko o Melju	15
4.2	Zgodovina Meljske vojašnice	16
4.3	Analiza stanja nekdanje vojašnice	19
5	CESARSKO KRALJEVO VOJAŠKO OSKRIBNO SKLADIŠČE (VOJAŠNICA SLAVE KLAVORA)	20
5.1	Zgodovina vojašnice	20
5.2	Inventarizacija prostora	21
6	PEŠADIJSKA VOJAŠNICA (VOJAŠNICA VOJVODE MIŠIČA)	23
7	IDEJA PRENOVE MELJSKE KASARNE.....	24
8	DRUŽBENA ODGOVORNOST	26
9	ZAKLJUČEK	26
9.1	Opredelitev hipotez.....	27
10	LITERATURA IN VIRI	28
10.1	Pisni viri.....	28
10.2	Ustni viri	28
10.3	Internetni viri	28
10.4	Viri slik	28

Kazalo slik:

Slika 1: Castrum Biriciana	7
Slika 2: Palmanova.....	7
Slika 3: Emona	8
Slika 4: Vodni stolp Maribor.....	8
Slika 5: Zemljevid nekdanjih mariborskih vojašnic.....	10
Slika 6: Kadetnica (danes).....	11
Slika 7: Nekdanja kadetnica, v času JLA Kasarna Franca Rozmana – Staneta	12
Slika 8: Kadetnica pred zadnjo prenovo	12
Slika 9: Maketa objekta kadetnica	13
Slika 10: Kadetnica pred zadnjo prenovo	13
Slika 11: Razčlenjenost stavbe v tlorisu.....	14
Slika 12: Kadetnica z vhodne strani	14
Slika 13: Pogled na Melje iz zraka.....	15
Slika 14: Meljski hrib.....	15
Slika 15: Meljska vojašnica.....	16
Slika 16: Plan vojašnice iz leta 1894.....	16
Slika 17: Pogled na severni stanovanjski objekt s severne strani	17
Slika 18: Načrt kleti šolskega objekta	17
Slika 19: Današnje stanje južnega stanovanjskega objekta – detajl zidu.....	18
Slika 20: Novi prostorski plan vojaškega kompleksa	18
Slika 21: Razglednica Melja z vojašnico Kralja Aleksandra	19
Slika 22: Fasada z tablamii podjetij	19
Slika 23: Severni stanovanjski objekt – današnje stanje	19
Slika 24: Okrajno glavarstvo v Mariboru, pozneje sedež Štajerskega obmejnega poveljstva. 19	
Slika 25: Situacija vojašnice Slave Klavora leta 1908	20
Slika 26: Slava Klavora.....	20
Slika 27: Predinvesticijska študija za izgradnjo srednjih šol	22
Slika 28: General Živojin Mišič	23
Slika 29: Pešadijska vojašnica.....	23
Slika 30: Pogled na južni stanovanjski objekt iz osrednjega dela kompleksa	24
Slika 31: Neoromanska fasada	25

ZAHVALA

Zahvaljujeva se mentorici, ki nama je predlagala temo raziskovalne naloge in nama skozi celoten ustvarjalni proces dajala odlične nasvete in predloge. Zahvaljujeva se Pokrajinskemu arhivu Maribor in Zavodu za varstvo kulturne dediščine Maribor, kjer sva pridobili največ informacij. Zahvala velja tudi zaposlenim vojaškega objekta Kadetnica, ki so nama prav tako dali veliko koristnih novih informacij in nama kompleks razkazali, vsem ostalim, ki so kakorkoli pripomogli k raziskovalni nalogi in pa tudi lektorici gospe Vesni Rambaher.

POVZETEK

Vojašnice so močno zaznamovale prostor v Mariboru. Pri tem misliva na tiste iz časa Avstro-Ogrske, Kraljevine Jugoslavije in Republike Jugoslavije. Tudi nova in mlada država ne more brez njih. V nalogi se ukvarjava z dediščino vojaških objektov in prostora namenjenega le-tem. Raziskali sva zgodovino mariborskih vojašnic 19. in 20. stoletja, kakšna je namembnost tega prostora danes, nekoč namenjenega vojski in seveda namembnost skozi čas. Raziskali sva čemu služijo stari objekti danes, ali so ti objekti prenovljeni in dobro izkoriščeni ali pa je v njih ostalo veliko neizkoriščenega prostora in kako je na splošno država poskrbela za stavbno zapuščino nekdanjih vojašnic. Ukvarjali se bova tudi s preureditvijo degradiranega območja stare Meljske vojašnice.

1 UVOD

Vojska, vojaški objekti in mesta so od nekdaj povezani. Morda je to najboljše vidno v organizaciji rimske vojske. Ta v na novo osvojenih ozemljih najprej postavi vojaške tabore – kastrume¹.

Slika 1: Castrum Biriciana

Ko vojska ni več potrebna, tabore opustijo in zgradijo mesta, ki imajo tlorisno zasnovo podobno vojaškemu taboru. Takšno zasnovo ima na stotine rimskih mest v Imperiju, tudi Emona (Ljubljana). Prav posebna vojaška arhitektura se razvije v obdobju renesanse, ko se Evropa trese pred Turki. Mogočni fortifikacijski (obrambni) sistemi zaznamujejo številna mesta. Lep primer tako načrtovanega mesta je Palmanova.

Slika 2: Palmanova

Sicer pa ima tudi Maribor imenitni ostanek obrambnega sistema, to je vodni stolp. Zidovi razvoj mest dušijo, postajajo tudi nepotrebni, ker ne varujejo več. Nujna je drugačna strategija obrambe, ki se kaže v organizaciji vojašnic, razporejenih po deželi. Oblikovanje vojaških kompleksov postane standard, ki ga konec 18. stoletja sprejmeta Habsburška monarhija in kasneje Avstro-Ogrska, katere del je bil v času nastanka prvih vojašnic tudi Maribor.

Slika 3: Emona

V času nastanka Kadetnice so bili vojaški objekti na desnem bregu Drave, poleg železničarskih delavnic (1860 in Železničarske kolonije (1863), edini izgrajeni del mesta. V vojaški kompleks so sodili šola (Kadetnica), oskrbni center in celo bolnišnica (Franc Jozef Kasarne).

Slika 4: Vodni stolp Maribor

¹ Kastrum (latinsko: castrum) so zgradbe, manjša utrjena zemljišča ali strjene skupine šotorov, kot so jih poimenovali Rimljani in so jih uporabljali kot vojaški obrambni položaj

1.1 Opredelitev problema

V šolskem letu 2015/16 smo se dijaki 2. letnika ukvarjali s pregledom vojašnic v Mariboru v 19. in 20. stoletju. Nekoč je bilo v Mariboru zagotovo ogromno prostora namenjenega vojski, a tega danes marsikdo ne ve, saj od vseh vojašnic temu namenu služi le še ena. Zaradi različnih potreb, ki jih je narekoval novi čas, so ostale zaprli in na območjih le-teh zgradili nove zgradbe. Zdi se nama zanimivo raziskati, kako dobro je ta dragoceni prostor mesta izkoriščen danes.

1.2 Cilji raziskovalne naloge

V raziskovalni nalogi želiva predstaviti mariborske vojašnice iz zgodovinskega in današnjega časa, pregledati njihovo namembnost nekoč in danes. Analizirali bova njihovo dejansko stanje in ga primerjali s prvotnim ter raziskali, čemu danes služi prostor, ki je bil nekoč namenjen vojski. Natančneje bova raziskali degradirano mariborsko območje Melje, kjer je nekoč stala vojašnica, danes pa je ta del zapuščen, zato bova iskali tudi ideje za preureditev prostora.

1.3 Hipoteze

Vprašali sva se, kakšna je podobnost med uporabnostjo vojašnic nekoč in danes in se ob tem osredotočili na vojašnice v Mariboru. Pri tem sva si zastavili naslednje hipoteze:

- 1. Hipoteza: V Mariboru je bilo veliko prostora namenjenega vojski.*
- 2. Hipoteza: Danes je funkcija prostorov nekdanjih vojašnic drugačna.*
- 3. Hipoteza: Danes je prostor nekdanjih vojašnic kvalitetno izkoriščen.*

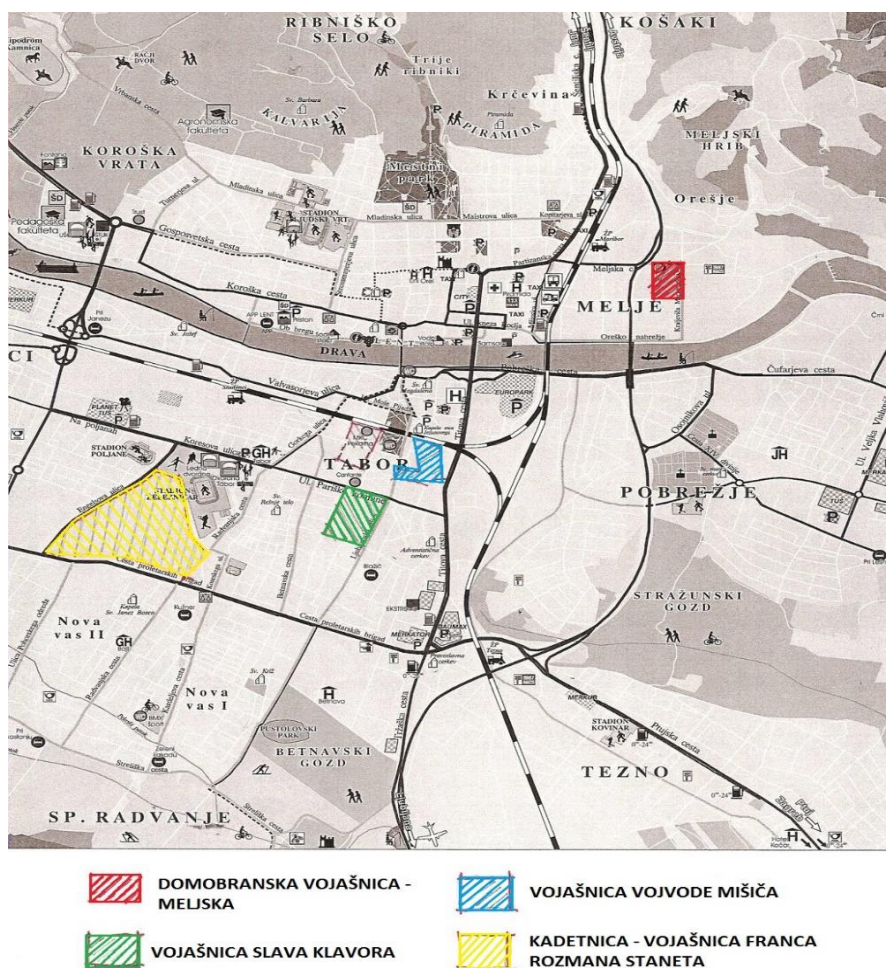
1.4 Metodologija dela

V raziskovalni nalogi sva uporabili pisne, ustne ter fotografske vire. Opravili sva intervju z gospodom Bojanom Šafnerjem, univ. dipl. inž. grad., zaposlenim v Slovenski vojski, ki je pred tem služboval prav v tedanji Kasarni Staneta Rozmana, danes Vojašnica generala Rudolfa Maistra, ter s kustosom mariborske kadetnice mag. Mladenom Horvatom. Oba sta nama razkrila veliko podatkov o zgodovini mariborskih vojašnic ter nama samo Kadetnico, v kateri sva obiskali tudi muzej in celotno Vojašnico generala Rudolfa Maistra, razkazala. V Pokrajinskem arhivu Maribor sva pridobili veliko starih fotografij, načrtov vojaških

objektov ter prostorskih planov iz časa nekdanjih vojašnic. Nekaj literature sva našli v Univerzitetni knjižnici Maribor. Odpravili sva se tudi na teren, kjer sva analizirali degradirano mariborsko območje Melje.

2 ZGODOVINA MARIBORSKIH VOJAŠNIC

Na območju mesta Maribor se vojašnice pojavijo že konec 18. ter v začetku 19. stoletja. Prvi objekti, namenjeni vojski, so povezani z Jožefom II. in njegovimi reformami. Na podlagi Tolerančnega patenta iz leta 1781 je bilo na Slovenskem ukinjenih 700 samostanov. Ta usoda je doletela 1784 tudi minoritski samostan v Mariboru. V objekte nekdanjega samostana se je prvič v mestu naselila vojska, ki je tu ostala vse do leta 1927 (Vojašnica 47. cesarskega kraljevega pešpolka). O tem danes priča ime trga (Vojašniški trg) pred

Slika 5: Zemljevid nekdanjih mariborskih vojašnic

nekdanjim samostanskim kompleksom. Danes so samostanski prostori vzorno prenovljeni v lutkovno gledališče, cerkev pa bo verjetno nudila prostor različnim kulturnim dogodkom.

Slika 6: Kadetnica (danes)

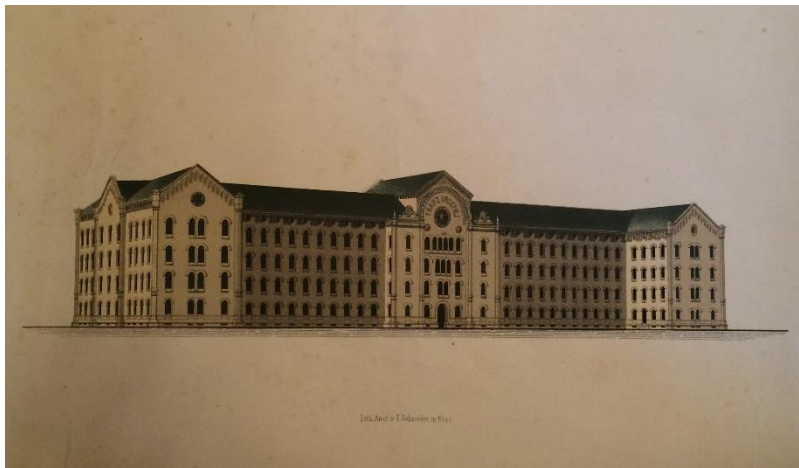
Sredi 19. stoletja na obrobju mesta Maribor avstro-ogrsko cesarstvo postavi mogočno stavbo, danes imenovano Vojašnica generala Rudolfa Maistra. To je bila prva vojašnica v Mariboru, postavljena kot eden izmed štirih inštitutov v Avstro-Ogrskem cesarstvu, namenjen vojaški izobrazbi. V sklop

vojašnice, Franc Jožef Kasarne, sta sodila še oskrbni skladišni center in vojaška bolnišnica. Četrto stoletje za odprtjem Kadetnice je bila na severovzhodni strani Maribora zaradi pomanjkanja prostora odprta že druga vojašnica, imenovana Landwehr Kasarne, tudi Meljska vojašnica, ker je stala na predelu mesta, ki mu pravimo Melje. Konec 19. stoletja se vojska z območja oskrbnega središča preseli južno in tu nastanejo zametki kasnejše Vojašnice Slave Klavora. Na območju vojaške bolnišnice je ustanovljena Pešadijska vojašnica, ki se v času stare Jugoslavije preimenuje v Vojašnico Vojvode Mišiča.

3 KADETNICA MARIBOR

3.1 Zgodovina objekta

Poslopje je dal po letu 1848 zgraditi avstrijski cesar Franc Jožef zaradi izboljšanja vzgoje in izobrazbe svojih častnikov. V svojem cesarstvu je med letoma 1853 in 1856 ustanavljal cesarske šole, med njimi tudi štiri vojaške

Slika 7: Nekdanja kadetnica, v času JLA Kasarna Franca Rozmana – Staneta

akademije, od katerih je bila ena zgrajena v Mariboru in se danes imenuje Kadetnica Maribor.

Objekt je bil postavljen na 28 hektarjih površine, zgrajen v neoromanskem slogu, na zemljišču, ki ga je kupilo mesto Maribor in ga podarilo cesarstvu. Gradnjo tega objekta so Mariborčani zelo dobro sprejeli iz dveh razlogov, zaradi oskrbe samih vojašnic ter storitev, s katerimi bi lahko služili. Cement, ki so ga uporabljali za gradnjo posameznih delov stavb, so celo uvažali iz Velike Britanije, streho pa so pokrili s skrilavcem, pripeljanim z Bavarske.

Slika 8: Kadetnica pred zadnjo prenovno

Legenda pravi, da ima zgradba 365 oken, toliko, kot je dni v letu, dejansko jih je 596. Ima 153 uporabnih prostorov, ki so nekoč služili različnim namenom, kot so dvorane, sobe, sanitarni in jedilni prostori, kuhinja, telovadnica itd. Kadetnica je bila prva stavba v okrožju Maribora, ki je imela lastni vodovod z izvirov vode na Mariborskem Pohorju 50 let pred celotnim

Mariborom. Imela je tudi svojo elektrarno na generator, ki je, tako kot vodovoda, v Mariboru do takrat še niso poznali..

Najprej je bil objekt namenjen pehotni kadetnici, ki je delovala 14 let, do razpustitve vojaških šol in akademij, zatem je bila tam navadna pehotna vojašnica, takrat imenovana Vojašnica cesarja Franca Jožefa. Kasneje je bila spet spremenjena v pehotno kadetnico, kjer so bodoče oficirje pripravljali za pehoto. Nekaj časa je bila tukaj tudi začasna pomožna bolnišnica.

Slika 9: Maketa objekta kadetnica

Na prošnjo mariborskega župana so v objektu spet ustanovili pehotno kadetnico. Poveljevanje in pouk sta potekala v nemškem jeziku.

V začetku 20. stoletja so namembnost objekta spremenili v izobraževalno ustanovo, imenovano Višja vojaška realka, v katero so lahko prišli le sinovi oficirjev, uradnikov ter drugih nadrejenih. Pouk je potekal v slovenščini ali srbohrvaščini, poleg civilnih predmetov so učili tudi vojaške in že prva generacija je morala v vojsko brez končane srednje šole.

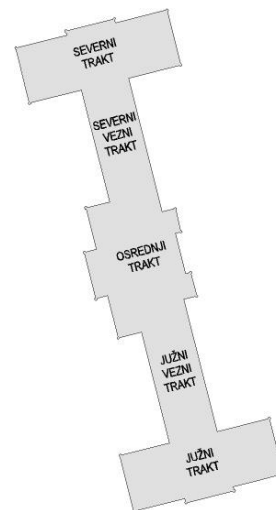
Slika 10: Kadetnica pred zadnjo prenovno

Zatem je bila nekaj časa v zgradbi inženirska oficirska šola tehnične stroke, ki jo je vodila Jugoslovanska kraljevska vojska, kasneje pa podoficirska šola, prav tako za tehnično stroko.

Po razpadu Kraljevine Jugoslavije je kadetnico prevzela nemška vojska in bila v njej do maja 1945.

Po osvoboditvi jugoslovanske ljudske armade leta 1945 se je vojaški kompleks razširil in preimenoval v Vojašnico Franca Rozmana Staneta. Ime se je obdržalo polovico stoletja. Z nastankom nove države Slovenije se preimenuje v Vojašnico generala Maistra, pod tem imenom jo poznamo še danes.

Objekt je zgrajen v neoromanskem slogu, v tlorisu je podolgovate oblike, sestavljajo pa ga osrednji trakt, severni in južni trakt ter severni in južni vezni trakt. Dolžina zgradbe je okoli 150 m, širina je približno 50 m ob krajih in okoli 15 m na veznih traktih. Poslopje je podkleteno, le da je bila klet leta 2003 zasipana. Nad pritličjem so tri nadstropja in podstrešje.

Slika 11: Razčlenjenost stavbe v tlorisu

3.2 Obnova ter današnje stanje objekta

Po vojni za osamosvojitve Slovenije so določeni ljudje odnesli vrednejše predmete, stavbo pa so dokončno osiromašili tudi drugi. Kadetnico je prevzela Slovenska vojska. Objekt je bil razdejan ter potreben temeljite obnove, zato so se leta 2009 odločili za prenovo, vredno več milijonov. Prenovili so jo pod okriljem Zavoda za varstvo kulturne dediščine. Ohranjena je bila identičnost objekta, tudi barva, ki je bila rumeno-rjava in je bila zaščitni znak Avstro-Ogrske.

Slika 12: Kadetnica z vhodne strani

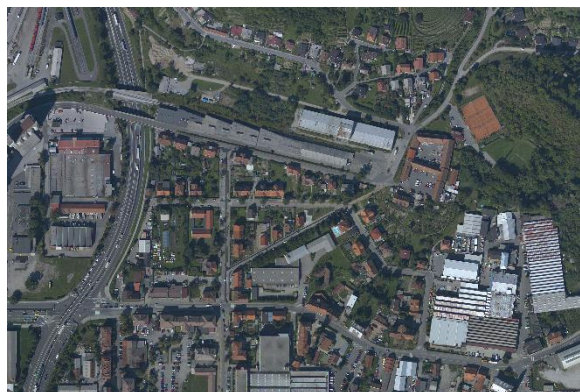
Danes je objekt center vojaških šol. Skozi čas se je v zgradbi veliko spremenilo, saj ima uradni status muzeja in si tako lahko tudi izposojajo razstave z drugimi muzeji. Po hodnikih so skozi vse leto razstave o vojaški zgodovini Slovenije in drugih držav. V kleti lahko najdemo muzej s stalno razstavo, posvečeno Jugoslovanski

ljudski armadi, v spomin na vojno za samostojnost Slovenije. Vojaki imajo na voljo tudi uporabo fitnesa ter obisk kapelice za kristjane in protestante. Kljub vsemu, kar nam Kadetnica nudi, se stavba še vedno uporablja za vojaške namene, saj v njej bivajo slovenski vojaki. Je edini vojaški objekt, ki ga danes še lahko najdemo v Mariboru, zato je dobro, da je ohranjen in se ga sproti vzdržuje.

4 MELJSKA VOJAŠNICA

4.1 Na kratko o Melju

Melje je predel mesta Maribor, ki je bilo nekoč predmestje. Leži na severovzhodni strani ob obrobju mesta. Nastalo je med vznožjem Meljskega hriba in okljukom reke Drave v času srednjega veka. Je degradirano oziroma zapuščeno območje, saj po tem, ko je na območju bivala vojska, kompleksa niso obnavljali.

Slika 13: Pogled na Melje iz zraka

Ime je dobilo po meliščih – to so pesek in odkrušeni deli kamnine. Po meliščih se imenuje zaradi Meljskega hriba, s katerega se krušijo kamnine. Geološka zgradba teh kamnin je lapor, z vsebnostjo peščenjaka in peska. Na jugozahodni strani Meljskega hriba je strmo pobočje – klif, ki je nastalo zaradi rečne erozije reke Drave.

Slika 14: Meljski hrib

S prihodom železnice v Maribor se pomembnost Melju zelo dvigne. Logično je, da se v ta del mesta, nekdanjega predmestja, preseli industrija. Primat v industrijski dejavnosti med obema vojnama prevzame tekstil. Območje se razširi in postane del mestne občine Maribor.

Razvoj industrije da mestu nov zagon in razvojni potencial.

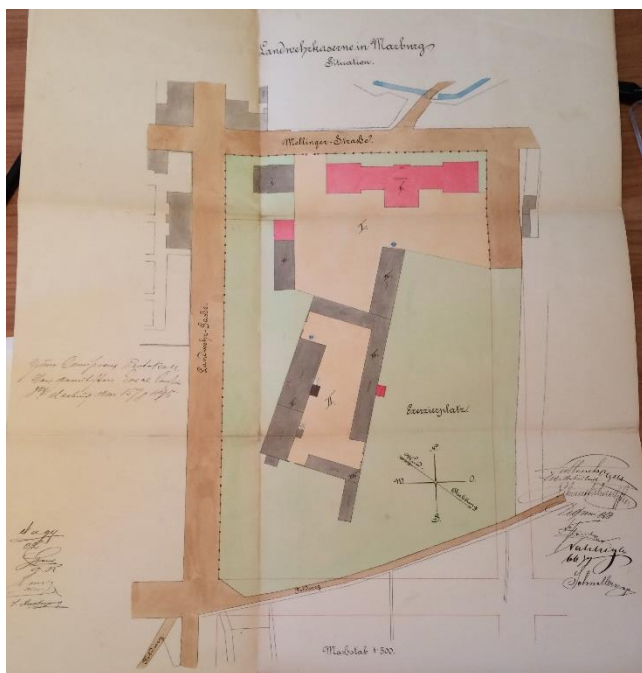
Danes je Melje le še senca nekdanjega sijajnega industrijskega območja, kar se vidi tudi v najbolj degradiranem delu. Ostanke industrije in delno zapuščeno območje nekdanje vojašnice predstavljajo izziv, kaj naj bi s tem delom mesta storili.

4.2 Zgodovina Meljske vojašnice

Meljska kasarna se je pojavila v 19. stoletju, imenovana kot Landwehr Kasarne. Prostore starega opuščenega parnega mlina, ki ga je že leta 1863 odkupil tedanji mestni župan Andrej Tappeinner, so preuredili v vojašnico, kjer so nastanili 19. deželni strelski bataljon, ki ga je sestavljala vojaška enota iz več čet.

Slika 15: Meljska vojašnica

Slika 16: Plan vojašnice iz leta 1894

Meljsko vojašnico so začeli graditi leta 1894 in 1895, zaradi potrebe po novih prostorih in objektih za vojake in oficirje.

Na začetku je kompleks obsegal le stavbo imenovano Wohngebäude, leto za tem pa so dogradili še osrednji del kompleksa.

Wohngebäude je služil kot stanovanjski ter hkrati glavni objekt, v katerem so stanovali vojaki, oficirji ter drugi. Stavba stoji na severu kompleksa ter obsega klet, pritličje, prvo nadstropje in podstrešje. V

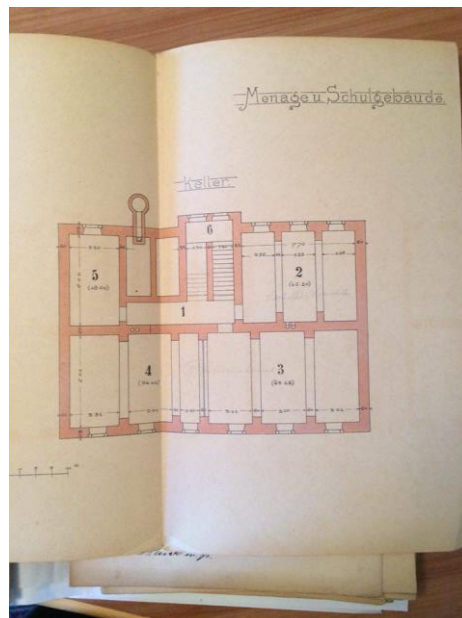
dolžino meri cca. 70 m, v širino pa okoli 16 m. Skupna površina vseh etaž je torej približno 4500 m².

V začetku 20. stoletja so se v Meljski vojašnici odločili za gradnjo novih dodatnih objektov na južni, vzhodni in zahodni strani. Na južni strani so zgradili skoraj enak objekt kot na severni strani, le da je bil še nekoliko večji in je služil še kot drugi stanovanjski objekt za bivanje vojske. Ostali stranski objekti so služili za druge različne vojaške namene. Ti objekti so bili:

Slika 17: Pogled na severni stanovanjski objekt s severne strani

- *Wagenremise* – skladišče in delavnice za vojaška vozila, ki je zajemalo štiri velike prostore namenjene shrambi in popravilom vozil. Objekt je meril okoli 60m v dolžino, ter okoli 10m v širino.
- *Schulgebäude* – šolski objekt, ki je bil namenjen šolanju vojakov in je obsegal klet, pritličje, prvo nadstropje in podstrešje. V dolžino je meril okoli 20m, v širino pa približno 14m, torej je bilo v kompleksu okoli 1120m² površine, namenjene šolski dejavnosti.
- *Küchengebäude* – kuhinjska zgradba. Namenjena je bil za pripravo hrane vojakom in njihovim nadrejenim. Bile so prav tako 4 etaže, objekt pa je v dolžino je merila cca. 38m, v širino pa 13m, torej je kompleks Meljske vojašnice sestavljalo okoli 1980m², površine namenjene potrebam po hrani.

Slika 18: Načrt kleti šolskega objekta

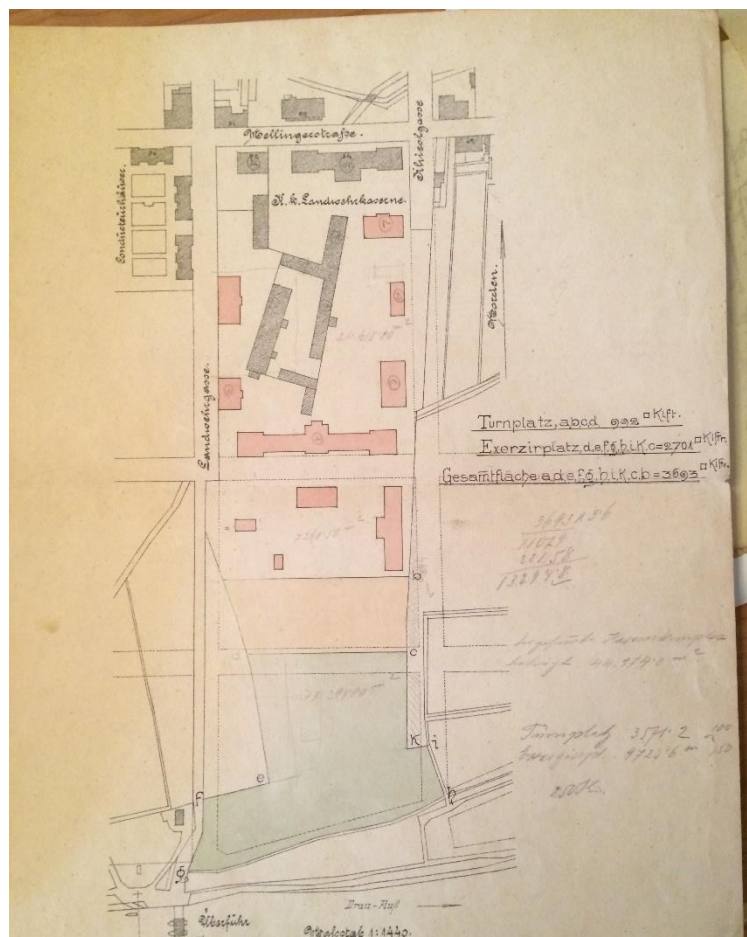
Slika 19: Današnje stanje južnega stanovanjskega objekta – detajl zidu

nadstropje in podstrešje. V dolžino je meril 25m, v širino pa okoli 15m, torej so imeli približno 1500m² površine, namenjene vojaškim zaporom.

- *Stallgebäude (hlevi)* – prostor, v katerem so imeli konje za vojaške namene. Objekt je obsegal okoli 150m² površine. V dolžino je meril okoli 22m, v širino pa približno 7m.

- *Arrestgebäude (zapori)* – to je bila stavba, ki je služila kot zapor za vojaške ujetnike, ki so kršili pravila takratne vojske. Obsegal je klet, pritličje, prvo

Po prvi svetovni vojni, po Maistrovem prevzemu oblasti v Mariboru se kasarna imenuje Domobranska vojašnica, kasneje pa Vojašnica kralja Aleksandra. Tudi po drugi svetovni vojni je bilo območje še vedno namenjeno vojski vse do osamosvojitve Slovenije, le da se je v času SFRJ preimenovalo v Vojašnica heroja Toneta Tomšiča².

Slika 20: Novi prostorski plan vojaškega kompleksa

²Tone Tomšič: Tone Tomšič Gašper, slovenski komunist, prvoborec, partizan in narodni heroj

Slika 21: Razglednica Melja z vojašnico Kralja Aleksandra

4.3 Analiza stanja nekdanje vojašnice

Danes na območju nekdanje Meljske vojašnice še vedno stoji veliko zgradb nekdanje vojašnice. Porušen je le osrednji del kompleksa, ki danes služi kot parkirišče tamkajšnjim firmam, ki so se naselile v nekdanje objekte vojašnice.

Slika 22: Fasada z tablami podjetij

Prvo »uničenje stavb« se je zgodilo za časa še žive kasarne, v 70. letih, ko so prenavljali in niso sledili kvaliteta starega objekta, takrat Okrajnega glavarstva v Mariboru, pozneje sedeža štajerskega obmejnega poveljstva.

Slika 24: Severni stanovanjski objekt – današnje stanje

Slika 23: Okrajno glavarstvo v Mariboru, pozneje sedež štajerskega obmejnega poveljstva

5 CESARSKO KRALJEVO VOJAŠKO OSKRBNO SKLADIŠČE (VOJAŠNICA SLAVE KLAVORA)

5.1 Zgodovina vojašnice

Slika 25: Situacija vojašnice Slave Klavora leta 1908

Vojašnica Slave Klavora je nastala na območju, kjer je bil v bližini že pred letom 1897 zgrajen kompleks skladišč in dveh pekarn, imenovan Cesarsko kraljevo vojaško oskrbno skladišče. Danes se to imenuje MC Pekarna. Leta 1903 so kompleks pekarn in skladišč v grobem prenovili do današnje podobe. V času obnove so južno od kompleksa ustanovili vojaško jahalno šolo in vojašnico. Po drugi svetovni vojni vojašnico in kompleks skladišč prevzame Jugoslovanska ljudska armada in ga poimenuje Vojašnica Slave Klavora.

Vojašnica Slave Klavora je stala na južnem delu

Maribora. Ime je dobila po Slavi Klavori, ki so jo po svoji smrti označili za heroinjo Jugoslavije. Slava Klavora je bila včlanjena v Komunistično partijo Jugoslavije, izobraževala se je na trgovski akademiji v Mariboru, kasneje pa je študirala ekonomijo v Zagrebu. V času izbruha druge svetovne vojne je vodila organiziranje narodnoobrambnih taborov ob severni meji. Po okupaciji Jugoslavije je delala kot sekretarka Zveze komunistične mladine Jugoslavije (ZKMJ), ki jo je ustanovila Komunistična partija Jugoslavije. V času druge svetovne vojne

Slika 26: Slava Klavora

je ustanovila organizacijo narodnoosvobodilnih partizanskih enot. Nekaj časa po tem so jo aretirali ter poslali v zapor v Gradec v Avstrijo. Tam je tudi umrla, ker so jo ustrelili.

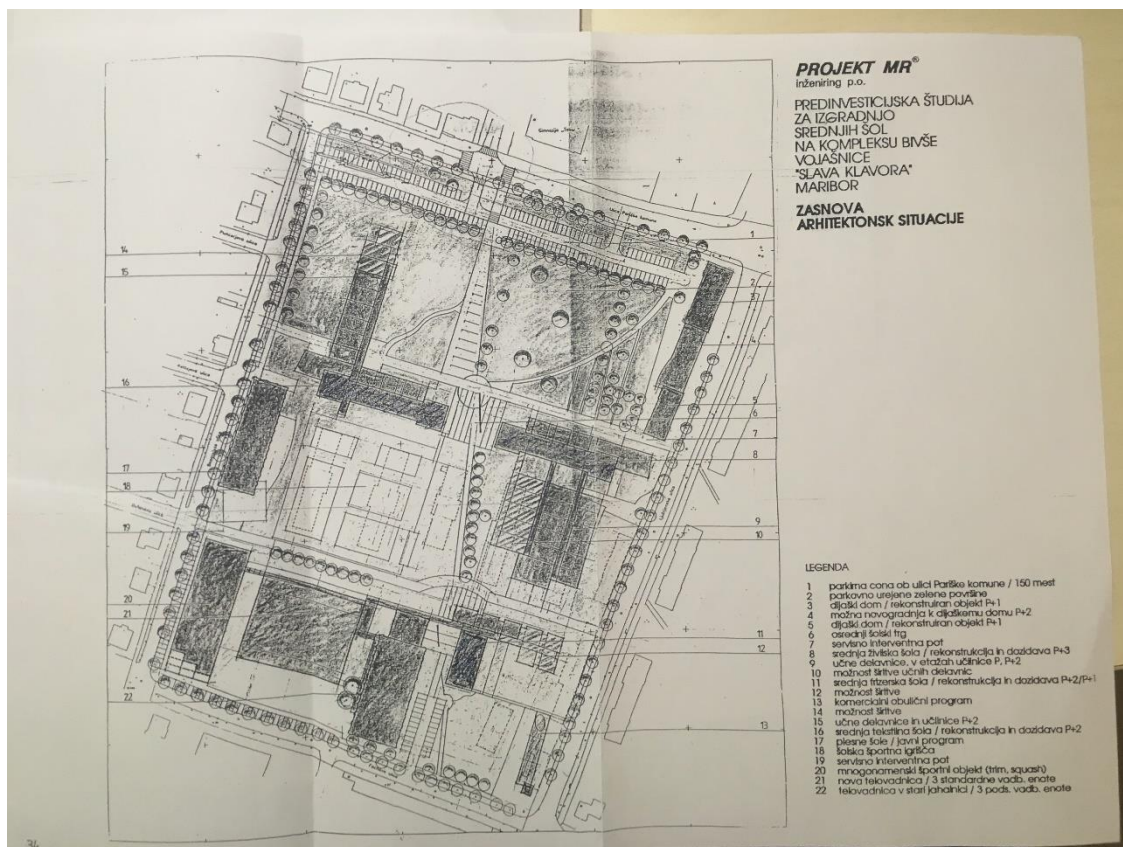
Po odhodu JLA iz Slovenije je bilo z območja nekdanje vojašnice odstranjeno vse, kar je spominjalo na vojsko. Za tem so namembnost kompleksa spremenili za šolske potrebe in tako se je območje povezalo z mestnim življenjem.

Na severu kompleksa vodi železnica Maribor–Dravograd, ki je imela v času delovanja vojašnice največjo funkcijo transporta, danes je to ena najmanj prometnih prog. Na vzhodu meji kompleks na Magdalenski park, ki je danes namenjen sprostitvi in rekreaciji.

5.2 Inventarizacija prostora

Na območju nekdanje Vojašnice Slave Klavora se danes nahaja srednješolski center, ki ga je leta 1993 projektiralo podjetje Projekt MR, inženiring p. o. iz Maribora, na podlagi podatkov vpisa učencev v mariborske srednje šole, ki kažejo na pomanjkanje prostora. Z izvedbo tega projekta so torej rešili dolgoletni prostorski problem treh srednjih šol ter s tem omogočili povečanje vpisa učencev.

Zemljišče je veliko 6,45 ha, torej je bilo dovolj veliko za izgradnjo treh srednjih šol, Srednje frizerske, Srednje živilske ter Srednje tekstilne šole, vključno z učnimi delavnicami. Predvideni so bili tudi telovadnica, drugi športni prostori in pomožni objekti. Športna igrišča in telovadnica naj bi bili namenjeni še dvema v bližini že obstoječima srednjima šolama, in sicer Drugi gimnaziji in Srednji zdravstveni šoli. Območje bivše vojašnice je že bilo opremljeno z zunanjimi komunalnimi priključki ter ugodno locirano glede na mestni in medkrajevni avtobusni in železniški promet, tako da z ureditvijo le-teh ni bilo težav.

Slika 27: Predinvesticijska študija za izgradnjo srednjih šol

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine (ZVNKD) kompleks nekdanje Vojašnice Slave Klavora ni mogel štiti po zakonu o naravni in kulturni dediščini kot kulturno dediščino, ker območje ni bilo deklarirano kot zaščiteno, vendar se je kljub temu vključil v projekte obnove s strokovnimi mnenji in želel, da objekti konjušnic ohranijo historične značilnosti. Ne glede na trud ZVNKD so imenitne stavbe nekdanjih konjušnic, ki naj bi jih po prvotnih projektih vključili v šolski kompleks, porušili. Tako je ideja, da bi v konjušnici uredili telovadnico, propadla. Imenitne objekte nekdanjih konjušnic, ki naj bi jih po prvotnih projektih vključili v šolski kompleks, so porušili. Na mestu kompleksa bivše vojaške pekarnice ima danes sedež kulturni center, imenovan Mladinski center Pekarna.

K ureditvi območja je sodila tudi ureditev parkovnih površin, kjer je bilo prav tako treba spoštovati oblikovalske značilnosti obstoječe površine parka, za katero je bila značilna pravilna geometrijska zasnova, z izrazitimi osnimi poudarki v dvoriščnem delu. Potrebna je bila tudi nova zasaditev drevja, ki je morala prav tako upoštevati historično obliko zasaditve

– drevoredno kompozicijo, le da so še dodatno zasadili nekaj dreves. Kot drevesna vrsta naj bi prevladovali domači listavci, tuje vrste pa bi uporabili le kot dopolnilno zasaditev v tratnih površinah. Zasaditev se je ohranila le delno.

6 PEŠADIJSKA VOJAŠNICA (VOJAŠNICA VOJVODE MIŠIČA)

Pešadijska vojašnica je bila zgrajena na območju med Ljubljansko, Šilihovo ulico, ulico Ob železnici in takratni Tržaški cesti. Leta 1894 in 1895 jo je dal zgraditi mariborski mestni svet in jo poimenoval Pešadijska vojašnica. Po prvi svetovni vojni, z nastankom nove države Kraljevine Jugoslavije, dobi vojašnica ime po srbskem generalu Živojinu Mišiću.

Živojin Mišić je sodeloval v vseh srbskih vojnah ter v bitki na Kolubari leta 1914 dosegel zmago nad Avstro-Ogrsko in s tem naziv vojvoda (feldmaršal).

Slika 28: General Živojin Mišić

Slika 29: Pešadijska vojašnica

vojaške objekte in zgradijo psihiatrično bolnišnico.

Edini objekt, ki še priča o nekdanjem vojaškem kompleksu, je današnje skladišče Rdečega križa.

Prve objekte vojaškega kompleksa podrejo ob izgradnji novega mosta (1962) in nove vpadnice v mesto v 60. letih prejšnjega stoletja. Del objektov pa se umakne novo nastalemu Dijaškemu domu Lizike Jančar. Na tem območju leta 1998 porušijo še ostale

7 IDEJA PRENOVE MELJSKE KASARNE

Meljska kasarna je veliko kvadratno območje, omejeno z Meljsko cesto na severu, na jugu z Ulico heroja Šaranoviča, na vzhodu s Kraljeviča Marka ulico in na zahodu z Ulico heroja Jevtiča. Sam predel je nekoliko odmaknjen od centra mesta in je v celoti najbolj degradirano območje Maribora, ki je delno pozidano s tovarnami, velik del pa predstavlja tudi stanovanjska cona.

Slika 30: Pogled na južni stanovanjski objekt iz osrednjega dela kompleksa

Prostori so bili pred svetovno vojno in v njenem času zelo urejeni, a tako kot vsaka stavba, so tudi te čez čas bile potrebne obnove in sanacije. Zgradbe so obnovili z najmanjšimi možnostmi stroški, pri tem jim ni bilo vodilo, da gre za staro vojaško arhitekturo.

V nalogi sva se omejili na kompleks nekdanjih vojašnic. Trenutno so vsi obstoječi objekti naseljeni, v njih delujejo številne firme in zavodi. Objekti so do neke mere vzdrževani, razen najbolj ohranjene stavbe nekdanje vojašnice, ki v enem kosu zapira kare na južni strani. Prav ta objekt bi si zaslužil podobno prenovo, kot jo je doživela Kadetnica. Stavba kljub poškodbam še vedno priča o nekdanji neoromanski fasadi.

Slika 31: Neoromanska fasada

Celotnemu prostoru bi bilo treba dati novo vsebino in v to vključiti ves osrednji prostor, kjer je danes le parkirišče. Kapitalni objekt bi glede na samo razporeditev prostorov lahko služil kot študentski ali dijaški dom. Prav tako je to odlična lokacija, saj sta v bližini avtobusna in železniška postaja. Tako bi lahko ohranili ne samo zunanjo podobo stavbe, ampak tudi celotno notranjo razporeditev prostorov. Poleg nastanitve bi v objektu brez problema lahko uredili tudi večerne prostore za zabavo. Cel osrednji prostor bi izkoristili za izgradnjo podzemnih garaž, nadgradnja garaž pa bi nudila prostor različnim funkcijam, kot so trgovine, restavracije, bari. Torej, to ne bi bil le študentski dom, temveč bi bila to tudi ena od točk, kjer je mogoče pustiti avto in se v center zapeljati z javnim prevoznim sredstvom, peš ali s kolesom. Maribor bo slej ali prej takšne točke na robovih potreboval, če bo želel zmanjšati pritisk prometa v centru mesta.

8 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Raziskovalno delo je pomembno zaradi:

- širitve poznavanja in znanja o mestu šolanja
- seznanjenja pomembnosti zaščite kulturne dediščine
- poznavanja drugih neobičajnih kulturnih spomenikov
- spoznavanja pomena zgodovine vojske v mestu
- sodelovanja z delavci stroke drugih organizacij izven šole (PAM, ZVKD, Vojašnica generala Maistra)
- razširitve splošnega znanja in spoznavanja nečesa novega o mestu.

9 ZAKLJUČEK

Vojska je prav gotovo nekaj, kar je do danes zaznamovalo že vsako državo in večja mesta. Najina naloga je bila raziskati mariborske vojašnice o katerih danes ne najdemo več prav veliko podatkov v arhivskem gradivu v Sloveniji. Večina arhivskega gradiva povezanega z najinim delom bi odkrile v Vojnem arhivu ministarstva republike Srbije:

- vojska Kraljevine Jugoslavije, 1921-1941. leta
- arhivski fondi med leti 1941-1945,
- arhivsko gradivo od 1945-1953

Veliko zanimivih podatkov, ki se nanašajo na konec 18. in 19. stoletja ter začetek 20. stoletja bi lahko našli v arhivih na Dunaju in Gradcu. Najino delo je bilo vezano na Pokrajinski arhiv Maribor, ustne vire, članke in spletne vire.

9.1 Opredelitev hipotez

1. *hipoteza: V Mariboru je bilo veliko prostora namenjenega vojski.*

Hipoteza je potrjena.

Opredelitev hipoteze: Ob pregledu področij, ki so jih kasarne v različnih obdobjih zasedale, sva z nalogo hipotezo potrdili. S širjenjem mesta nastajajo nove vojašnice vse do leta 1945. Po koncu druge svetovne vojne se vojašnice le obnavljajo in vzdržujejo. V Sloveniji je trenutno aktivnih 19 vojašnic, od tega jih je 10 večjih, ostale pa so manjše.

2. *Hipoteza: Danes je funkcija prostorov nekdanjih vojašnic drugačna.*

Hipoteza je potrjena.

Opredelitev hipoteze: Od vseh vojašnic je danes delujoča le še ena – Vojašnica generala Rudolfa Maistra. Vsa ostala območja pa so dobila druge namembnosti. Na teh zemljiščih pa so zrasle šole, psihiatrična bolnišnica ter naselila številna podjetja in zavodi.

3. *Hipoteza: Danes je prostor nekdanjih vojašnic kvalitetno izkoriščen.*

Hipoteza je delno potrjena.

Opredelitev hipoteze: Za vsa vojaška ozemlja razen za območje Meljske vojašnice hipoteza drži, saj so vsi ostali kompleksi poseljeni ali pozidani z novimi vsebinami.

10 LITERATURA IN VIRI

10.1 Pisni viri

- Radovanovič, Sašo, Dreu, Senka. Taborišči za vojne ujetnike v Mariboru. (1. del), Večer: št. 118 (23. maj 2015), str. 24-25
- Enciklopedija Slovenije (2000). Voglar, Dušan. (ur.). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Maribor skozi stoletja (1991). Razprave I. Maribor: založba Obzorja
- Teply, Bogo. Vodnik po Mariboru in okolici (1955). Maribor: založba Obzorja.
- Veronik, Sanja. Bo zdaj tam še odlagališče starih avtomobilov? Večer: let. 60, št. 24 (30. Jan. 2004), str. 17
- S. R., Spomin na preteklost: Meljska vojašnica. Mariborčan: let. 14, št. 140 (jun. 2007), str. 12
- FRELIH, Črtomir. Spomini na vojaščino in Maribor. Večer: št. 167 (20. jul. 1988) str. 6

10.2 Ustni viri

- Bojan Šafner, univ. dipl. inž. grad., kadetnica Maribor
- mag. Mladen Horvat, kustos vojaškega muzeja v mariborski Kadetnici

10.3 Internetni viri

- <http://www.vojaskimuzej.si/muzej.aspx?item=kadetnica>, 18. 12. 2015
- <http://www.dedi.si/dediscina/348-kadetnica-v-mariboru>, 18. 12. 2015
- <http://www.delo.si/znanje/izobrazevanje/kabinet-cudes-ko-kamen-postane-zaklad.html/>, 17. 12. 2015
- <http://www.vojaskimuzej.si/razstava/razstava.aspx?item=1&page=6>, 17. 12. 2015
- <http://www.sistory.si/publikacije/prenos/?target=pdf&urn=SISTORY:ID:7634#page=3>, 17. 12. 2015
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Meljski_hrib, 25. 1. 2016
- <https://www.sta.si/37290/bivsa-vojasnica-slava-klavora-v-mariboru-za-srednje-solstvo>, 29.1.2016
- <http://kid.kibla.org/~bukvarna/vmb.html>, 29. 1. 2016
- <http://www.pekarna.org/web/index.php?page=press>, 29. 1. 2016
- <http://www.pekarna.org/web/index.php?page=kontekst&id=19>, 29. 1. 2016
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Slava_Klavora, 29. 1. 2016
- <http://racunovodja.com/STA/Novica.aspx?id=3813>, 29. 1. 2016
- https://sh.wikipedia.org/wiki/%C5%BDivojin_Mi%C5%A1i%C4%87, 27. 1. 2016
- https://en.wikipedia.org/wiki/%C5%BDivojin_Mi%C5%A1i%C4%87, 27. 1. 2016
- <http://www.vojaskimuzej.si/razstava/razstava.aspx?item=1&page=6> 27. 1. 2016

10.4 Viri slik

Slika 1: 27. 1. 2016 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Castrum_Biriciana_-_Reconstruction.png

Slika 2: 27. 1. 2016 <http://www.mgml.si/mestni-muzej-ljubljana/arheoloski-park-emoni/o-emoni/>

Slika 3: 27. 1. 2016 <http://www.festivalshow.it/semplimente-unica-palmanova-la-citta-stellata-ospita-festival-show/>

Slika 4: 27. 1. 2016 <http://maribor-pohorje.si/kaj-poceti/kultura/znane-stavbe-spomeniki-in-znamenja-stolpi-in-mostovi/obrambni-stolpi.aspx>

Slika 5: osebni arhiv avtorja

Slika 6: 27. 1. 2016 <http://www.dedi.si/dediscina/348-kadetnica-v-mariboru>

Slika 7: osebni arhiv avtorja (Pokrajinski arhiv Maribor)

Slika 8: 26. 1. 2016 <http://www.dedi.si/dediscina/348-kadetnica-v-mariboru>

Slika 9: osebni arhiv avtorja (Kadetnica Maribor)

Slika 10: 26. 1. 2016 <http://www.dedi.si/dediscina/348-kadetnica-v-mariboru>

Slika 11: 25. 1. 2016 <http://www.dedi.si/dediscina/348-kadetnica-v-mariboru>

Slika 12: osebni arhiv avtorja

Slika 13: google earth

Slika 14: 26. 1. 2016 https://sl.wikipedia.org/wiki/Meljjski_hrib#/media/File:Meljjski_hrib_2014.jpg

Slika 15: 26. 1. 2016 <http://www.vojaskimuzej.si/razstava/razstava.aspx?item=1&page=6>

Slika 16: osebni arhiv avtorja (Pokrajinski arhiv Maribor)

Slika 17: Dunja Počivalšek

Slika 18: osebni arhiv avtorja (Pokrajinski arhiv Maribor)

Slika 19: osebni arhiv avtorja

Slika 20: osebni arhiv avtorja (Pokrajinski arhiv Maribor)

Slika 21: Univerzitetna knjižnica Maribor, zbirka drobnih tiskov, IN=240591900

Slika 22: osebni arhiv avtorja

Slika 23: osebni arhiv avtorja

Slika 24: 27. 1. 2016 <http://www.vojaskimuzej.si/razstava/razstava.aspx?item=1&page=6>

Slika 25: osebni arhiv avtorja (Pokrajinski arhiv Maribor)

Slika 26: 25. 1. 2016 <http://mojedrustvo.si/kulturno-drustvo-moski-pevski-zbor-slava-klavora-maribor/>

Slika 27: Zavod za varstvo kulturne dediščine Maribor

Slika 28: 26. 1. 2016

https://sl.wikipedia.org/wiki/%C5%BDivojin_Mi%C5%A1i%C4%87#/media/File:Vojvoda_Zivojin_Misic.jpg

Slika 29: 26. 1. 2016 <http://www.vojaskimuzej.si/razstava/razstava.aspx?item=1&page=8>

Slika 30: Dunja Počivalšek

Slika 31: osebni arhiv avtorja